

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 19 sentyabr (cümə axşamı) tarixli II nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Həftədə iki dəfə çıxır.

Birinci nəşr ili.

Redaksiya ünvanı:

Gəncə ş., Bulatovskaya küçəsi, N-26.

Nömrənin qiyməti 1 rubl.

AZƏRBAYCAN

Elan qiyməti: 1-ci səhifədə sətri 3 rubl;

2-ci və 4-cü səhifədə 2 rubl.

Şəxsnə müraciət üçün redaksiya

saat 10-dan gündüz 2-yə qədər açıqdır.

Abunə şəraiti: Yanvarın 1-dək

Gəncədə 30 rublə, aylığı 8 rublə;

başqa yerlər üçün

40 rublə, aylığı 10 rublə.

ƏDLİYYƏ NAZİRLİYİ ƏMLƏRİ

Cavanşir sülh məhkəməsi hakiminin köməkçisi Bahadır bəy Yusifbəyov – Ağdam sülh məhkəməsinə sədr;

Gəncə nahiyə məhkəməsinin xüsusi vəkili Mamay bəy Şıxlinski – Qazax sülh məhkəməsinə hakim;

Maarif Nazirliyi karguzarı Məmməd-səid Axundzadə – Hərbi məhkəmə prokurorunun sərəncamına verilməklə, Ədliyyə Nazirliyinə karguzar;

Gəncə nahiyə məhkəməsinin üzvü Hidayət bəy Soltanov – eyni məhkəməyə sədr müavini;

Zaqatala nahiyəsi vergi müfəttişi İsmayıl bəy Şahmaliyev – Gəncə nahiyə məhkəməsinə üzv;

Kutaisi nahiyə məhkəməsinin ştatdan çıxarılmış üzvü Viktor Aleksandroviç Batalin – Gəncə uyezd sülh məhkəməsinin 2-ci şöbəsinin hakiminin köməkçisi;

Ərəş sülh məhkəməsinin pristavı Yaqub Səidov – sülh hakimi köməkçisi və Zəyəm sülh məhkəməsinin sədri;

İrəvan nahiyə məhkəməsinin Naxçıvan şöbəsi hakiminin sabiq köməkçisi Heydər bəy Şahtaxinski – Gəncə şəhər sülh məhkəməsi hakiminin köməkçisi;

Nuxu sülh məhkəməsinin pristavı Timofey Mixayloviç Zayçikov – Nuxu hakiminin köməkçisi və Vartaşen istintaq şöbəsinə rəis;

Gəncə nahiyə məhkəməsinin xüsusi vəkili Abbasqulu bəy Ağahüseynov – Gəncə uyezd sülh məhkəməsinə hakim;

Göyçay sülh məhkəməsinin katibi Soltan bəy Məlikov – hakim köməkçisi və Kürdəmir sülh məhkəməsinə sədr;

Bum sülh məhkəməsinin pristavı Əziz bəy Paşabəyov – Nuxu sülh məhkəməsi hakiminin köməkçisi və Bum sülh məhkəməsinə sədr;

Şamaxı şəhər sakini Məmmədşadın Abdullayev – Göyçay sülh məhkəməsinə pristav;

Gəncə nahiyəsinin sabiq kiçik torpaq texniki Vladimir İvanoviç Semyonov – Gəncə nahiyəsi 2-ci cərgə torpaq texniki;

Asxabad nahiyə məhkəməsi xüsusi vəkili Xanlar bəy Ağayev – Qaryagin sülh məhkəməsinə hakim;

Gəncə nahiyəsi 1-ci cərgə torpaq texniki Nikolay Nikitiç Qlesiyev – eyni nahiyəyə böyük torpaq texniki;

Cəbrayıl sülh məhkəməsi hakiminin köməkçisi Stefan İosifoviç Stupinski – Gəncə uyezd məhkəməsi hakiminin köməkçisi və 4-cü istintaq şöbəsi rəisi;

Azərbaycan Cümhuriyyəti Baş Nazirinin şəxsi katibi Bəylər bəy Əlibəyov – Cəbrayıl sülh məhkəməsi hakiminin köməkçisi və istintaq şöbəsinin rəisi;

Azərbaycan Korpus Qərargahının sabiq topoqrafı poruçik Viktor Maksimoviç Valobuyev – Gəncə quberniya idarəsinə torpaq texniki;

Andlı vəkil köməkçisi Rza bəy Həzrət bəy oğlu Atabəyov – Şamaxı sülh məhkəməsinə hakim;

Ağdam sahəsinin arxiv işçisi Həsən bəy Əli bəy oğlu Kələntərbəyov – Göyçay sülh məhkəməsinə hakim köməkçisi və İvanov sülh məhkəməsinə sədr təyin olunur.

*Ədliyyə naziri əvəzinə: T[eymur bəy] Makinski***BAKININ ALINMASI HAQQINDA**

Redaksiyamızın aldığı xəbərlərə görə, Bakıda 8000 nəfərə qədər ingilis əsir götürülmüşdür. «Ərdahan» kanoner qayığı istisna olmaqla, bütün ticari və hərbi donanma tutulmuşdur.

***

16 sentyabrda Azərbaycan Hökuməti tam tərkibdə xüsusi qatlarla Bakıya yola düşmüşdür. Hökumət qurumları hələlik Gəncədə fəaliyyət göstərirlər və nazirlər bir neçə gündən sonra Gəncəyə qayıdacaqlar. Əlverişli şərait yaranan kimi, bütün mərkəzi qurumlar Bakıya köçürüləcəkdir.

***

Bakı şəhərinin alınmasıyla əlaqədar olaraq, 15 sentyabrda şəhərdə nümayişlər keçirilmişdir. Nümayişçilər, hökumətin yerləşdiyi oğlanlar gimnaziyasının binasına yaxınlaşmışlar. Baş Nazir, nümayişçilərin qarşısına çıxaraq təbrik nitqi söyləmişdir.

***

Şəhər ermənilərinin 6 nəfərlik nümayəndə heyəti, arximandrit Levonun rəhbərliyi ilə 15 sentyabrda Baş Nazir F.x.Xanxoyskini və Nuri paşanın Gəncə şəhərindəki müavinini Bakının alınması münasibəti ilə təbrik etmişdir. Ruhəniler adından təbrikləri arximandrit Levon, şəhər xalqı adından isə İ.N.Xocayev və Q.M.Şah-nazarov çatdırmışdır. Nümayəndə heyəti, Nuri paşanı təbrik etmək üçün cəbhəyə və şəhərin erməni əhalisinə sakitləşdirmək üçün Bakıya getmək icazəsini Türk Komandanlığından istəmişdir. Nuri paşanın müavini, bunun üçün cəbhədən razılıq almağa çalışacağını söyləmişdir.

***

Bakıda ciddi ərzaq qəhətlili hiss olunduğundan, Qafqaz İslam Ordusu

Komandanlığı, Bakıya ərzaq daşıyan nəqliyyat vasitələrinə heç bir halda maneçilik törədilməməsinə əmr etmişdir.

***

Bakının alınması haqqında Tiflis qəzetlərində aşağıdakı xəbərlərə yer verilmişdir:

Bakı şəhəri 36 saat davam edən şiddətli döyüşdən sonra, bazar günü səhər saat 9-da ələ keçirilmişdir. Türklər üçün Xəzər dənizi tərəfindən bir təhlükə gözlənilir. İngilis kanonərlərindən uzun mənzilli toplarla Bakının atəşə tutulması türklər üçün ciddi bir təhlükə yaratmışdır, çünki türklər də xeyli sayda ağır artilleriyaya malikdirlər.

Bakıyla ticarət və sənaye əlaqələrini nizam salmaq məqsədi ilə yaxın günlərdə alman nümayəndə heyəti bu şəhərə gələcəkdir.

***

Şərq cəbhəsi komandanı Xəlil paşa dünən gecə Bakıdan qaçmış və Gəncədə dayanaraq Tiflisə keçmişdir.

AĞLINI BAŞINA YIĞMAQ VAXTIDIR

Nuri paşanın Azərbaycan ermənilərinə müraciətində, Qafqaz xalqlarının sülh şəraitində birgə yaşayışının tarixində ən mənfi rolu oynamış və təəssüf ki, oynamaqda davam edən, o acı problemə toxunulmuşdur.

Qonşumuz erməni xalqı təəssüf ki, fanatik «Daşnaksutyun» partiyasının simasında öz rəhbərləri tərəfindən böyük nisbətə kor edilmişdir. Öz xalqının tarixində ölümcül rol oynamış bu partiya, hal-hazırda elə bir vəziyyətlə üzləmişdir ki, mütləq dönb geriyyə baxmalı, bütün tarixi səhvlərini etiraf etməli və öz siyasətini dəyişdirmək istiqamətində radikal addımlar atmalıdır.

Bu yol – Osmanlı İmperiyasını yıxmağa çalışın, özlərinin Şərq siyasətini erməni

xalqının qanı bahasına həyata keçirən və əsrlərdən bəri erməni xalqını gerçəkləşməsi imkansız olan ehtiraslarla bəsləyən Antanta dövlətlərinin intriqalarından birdəfəlik əl çəkmək yoludur. Erməni xalqının, qonşularıyla sülh şəraitində yaşaması ancaq o zaman mümkün ola bilər.

Zaqafqaziyanın hər yerində cərəyan edən qanlı hadisələrə baxmayaraq, təəssüf ki, erməni xalqının rəhbərlərinin qəti surətdə ağıllandıqlarını hələlik müşahidə etmirik. Məsələn, fərarilərdən ibarət silahlı erməni bəndələri Qazax uyezdinin sərhədində və Türk Ordusunun hərəkət yolu üzərində dinc müsəlman xalqa zülm etməkdə və keçib gedən türk eşelonlarıyla partizan müharibəsi aparmaqda davam edir. Gəncə quberniyasının dağlıq hissəsində axır vaxtlarda köçəri müsəlmanlara hücum hallarına tez-tez rastlanmaqdadır.

Qarabağ ermənilərinin bir hissəsi, ingilis qızılıyla dəstəklənən Andranikin ölümcül avarturalarına qarşılaşmaqda və Azərbaycan dövlətinin bütövlüyünə qarşı təxribat törətməkdədir. Erməni hərbi birliklərinin və «Daşnaksutyun» partiyasının Bakı hadisələrindəki rolunun nə olduğu hamıya məlumdur.

İşin doğrusu bu şəkildədir. Buna baxmayaraq, erməni xalqının təmsilçiləri Almaniyaya koalisiyasının nümayəndələri ilə rəsmi görüşlərində, ermənilərin ingilis və bolşevik təmayüllərindən qəti surətdə üz döndərəcəklərinə and içirlər; eyni zamanda, Almaniyaya nümayəndələri ilə sıx danışıqlara girərək, bu ölkənin onları himayə etməsi üçün yalvarırlar. Biz, erməni xalqının yeni tərcihini alqışlamağa hazırıq, bu şərtlə ki, bu tarixi həqiqətən əməli xarakter daşsın və erməni nümayəndələrinin bu istiqamətdə konkret və səmimi çalışmaları görə bilək. Təəssüf ki, acı təcürübə bizə göstərir: Zaqafqaziyanın kiçik ərazisində erməni siyasi dairələri bir-birinə tamamilə zidd olan təmayülləri özlərinə rəhbər tutmuşlar.

Azərbaycanın bir hissəsində – Almaniyaya-Türkiyə nüfuzunun müşahidə edildiyi hissədə ermənilər özlərinin alman-türk təmayüllü olduqlarını söyləyirlər; digər bir hissəsində – Bakıda isə Almaniyaya düşmən olan koalisiyaya artıq əməli surətdə qoşulmuşlar və İngiltərə ilə sıx ittifaq daxil olaraq, Türkiyə-Azərbaycan ordularına şiddətli müqavimət göstərməkdədirlər. Hələ Bakıda bolşevik hakimiyyəti dövründə biz, Tiflis və İrəvan daşnaksaqanlarına, erməni əsgərlərinin Bakı şəhərinin və Bakı quberniyasının dinc əhalisinə etdikləri zülmələri söyləyirdik. Bəzi erməni hərbi birliklərinin guya bolşevizmə qarşı olduğunu deyərək, özlərinə haqq qazandıрмаğa çalışırdılar. «Daşnaksutyun» partiyasının bolşevik hökumətində yer almasına gəldikdə, bunun sifətində olduğunu söyləyirdilər.

Halbuki, «Daşnaksutyun» partiyası bolşeviklərə tamamilə həmrəylik içində olduğunu elan etmişdi və bütün digər erməni partiyaları, hətta Erməni Milli Şurası belə «Daşnaksutyun» qarşısında birdən-birə hökmsüz qalmışdı. «Daşnaksutyun» partiyası bolşeviklərlə əl-ələ verərək Bakı quberniyasını və Dağıstanı oddan və qılıncdan keçirdi, qədim şəhər Şamaxını, onun bütün uyezdliyi ilə birgə xarabazara çevirdi. Şərtlər dəyişdikdə, yenə həmin daşnaksaqanlar ingilis gücünü öz arxalarında hiss edərək, bolşevikləri devirdilər və müsəlmanlara qarşı apardıqları ağılsız millətçilik bu dəfə ingilislərlə birgə davam etdirdilər. «Daşnaksutyun» partiyasının Bakı orqanı olan «Vperyod», öz sütünlarını Türk-Azərbaycan ordularına qarşı sıx ingilis-erməni ittifaqını açıqşəkar vurğulayırdı.

Həmişə bütün erməni xalqının adından danışan və lider mövqedə olan erməni partiyasının siyasətindəki bu ikibaşlıq Almaniyada, Türkiyədə, Azərbaycanın və bu məsələdə marağı olan digər xalqların diqqətini özünə cəlb etməyə bilməz.

Erməni xalqı üçün ölümcül nəticələrə yol açmağa biləcəkdir bu siyasətin bütün məsuliyyəti

bu partiyanın və onun ilhamvericilərinin üstünə düşür.

Fəqət bizim üçün vacibdir ki, erməni xalqı, «Daşnaksutyun» partiyasının siyasi avarturasının ölümcül mahiyyətini nəhayət anlasın, nə qədər ki, gec deyil, ondan imtina etsin, öz qonşularıyla səmimi, ən yaxşı birgə yaşayış yoluna qədəm qoysun. Başqa bir yol erməni xalqı üçün ölümcül ola bilər.

Ş. R.

GƏNCƏ, 19 Sentyabr 1918

Bakı süqut etdi. Bakıyla bərabər, beynəlxalq dələduz və oğruların Zaqafqaziyadakı axırncı dayağı da süqut etdi. Onlar ki, sosializm bayrağı altında bu gün bolşevik, sabah menşevik qılığına girərək, bəzən də sadəcə olaraq çernoşotenlərə qarşıaraq, yerli xalqa və məmləkətin qanuni hakimiyyətinə müxtəlif formada zülm edərək və ən axırda da ingilis qızılına satılaraq, bütün Zaqafqaziyanı geniş çaplı qanlı döyüşlərin səhnəsinə çevirmək istəmişdilər.

Bakı «sosializmi» rus inqilabının tarixində ən mənfi, ən xoşagəlməz rolu oynamışdır. Bəlkə tək-tük inanmış sosialistlər varsa da, çoxminli süngülərin real gücünə söykənərək, yaxud «müqəddəs kumir» donuna girərək, özlərinin yaramaz və qana susamış məqsədləri, tamahkar və egoistcəsini ehtirasları uğrunda onları istədikləri kimi oynadan çevik işbazların əlində oyuncağa çevrildilər.

Bütün bu Caparizlər, Nərimanovlar, Ayollalar və digərləri; öz cinayətkar fəaliyyətlərini amansızlıq və həyasızlığın ən irali dərəcəsinə çatdıraraq daşnaksaqanların yeni-çərtilərinə çevrilmişdilər. Əgər Bakı, Şamaxı, Lənkəran, Quba və Dağıstanın on minlərcə müsəlman əhalisinin «Qırmızı sosialist ordusu» tərəfindən axıdılan qanları və bütün bu xarabazarlıq yığınları inanmış sosialistlər üçün, öz hallarının zavallılığı və puçluğu barəsində kifayət qədər dəlil təşkil etməmişsə, ümumdünya imperializminin və kapitalizminin avanqard güclərinin süngülərinin Xəzər dənizinin sularında görünməsi, bu kor gözləri açıb, onlara həqiqəti göstərən idi. Fəqət bu da olmadı və «Rusiya Sosial-Demokrat Partiyası»nın nümayəndələri sovinizm və imperializmin ən bariz təzahürlərinin nümayəndələri ilə möhkəmcə qucaqlaşaraq, Bakının əsl sahiblərinin iradə və arzularına zidd getdilər; bu «qayğıkeş» fəaliyyətlərini sonra da Qafqazın digər vilayətlərinə istiqamətləndirməyi nəzərdə tuturdular.

Fəqət onlar öz hesablarında yanlışdılar. Tarixin təbii təkamülünü dayandırmamaq mümkün deyil. Hər kəs üçün məqbul hesab edilən, ancaq müsəlmanlara şamil edilməyən, xalqların öz müqəddəratını təyin etmə prinsipi müsəlmanlara da şamil edilməlidir və bəzi avartüristlər bizi bu hüququmuzdan məhrum etmişlərsə də, Türkiyə və Azərbaycanın cəsur oğullarının süngüləri xəyalpərəst siyasət dallallarına, onların iddialarının əsassızlığını sübut etdi.

TRANSLİTERASIYA İLƏ BAĞLI QEYD VƏ ŞƏRHİLƏR

«Azərbaycan» qəzetinin 2-ci nömrəsi sadəcə rus dilində, iki səhifə həcmində çap edilmişdir. Kolleksiyanı tamamlamaq namına, bu nömrə rus dilindən tərcümə edilmişdir. 2-ci nömrədə gedən materialların bir qismi 17 iyul 1918-ci il tarixli Hökumət qərarı (daha sonra qəzetin Azərbaycan dilində çap edilən versiyasınının 5-ci nömrəsində daxil edildiyindən, 2-ci nömrədən çıxarıldı).

Ağlini başına yığmaq vaxtıdır

səh. 15. «Ş. R.» bu imza Şafiq bəy Rüstəmbəyliyə məxsusdur.

Gəncə, 19 sentyabr 1918

səh. 15. Çernoşoten: 1905-1917-ci illər arasında Rusiyada mütləqiyyət və pravoslav xristianlıq təərədarlığı özlərinə şüar edən ifrat sağ təşkilatların ümumi (birləşdirici) adı. Çar rejimini müdafiə edir, inqilabi hərəkata şiddətli qarşı çıxır və yəhudi əleyhdarlığı nümayiş etdirirdilər.

Yeniçəri: Osmanlı İmperiyasında XIV əsrin ortalarından XIX əsrin əvvəllərinə qədər mövcud olmuş piyada qoşun növü. Yeniçərilər fəth olunan xristian ölkələrdə oğlan uşaqları arasından seçilir, islamı tərbiyyə ilə yetişdirilirdilər. İmperiyanın daimi ordusunun əsas qüvvələrini təşkil edən yeniçərilər, «padşahın qulları» hesab olunurdular.

Biz də istiqlalyyət haqqına sahibik, biz də həyat haqqına sahibik. Nə zirehlilər, hidroplanlar, aeroplanlar, kanonərlər, tikanlı məftillər, minalar və digər texniki avadanlıqlar, nə ingilislər, ya da başqa bir qüvvə, tarixin təbii təkamülünə mane ola bilməz.

Özünün 50 minlik ordusu, texnikası ilə birgə Bakının, nisbətən kiçik bir qüvvə qarşısında süqut etməsi, öz xoşbəxtliklərini başqalarının bədbəxtlikləri üzərində qura biləcəklərini düşünən bütün bədxahlar üçün açıq-aşkar bir ibarət dərsi olmalıdır.

Bu həqiqəti xüsusilə də bizim qonşularımızı ermənilərin içində yer alan, öz maraqlarını qonşularının maraqları ilə uyğunlaşdırmaqdan və qonşularıyla dinc yanaşı yaşamaqdan imtina edərək yadelli «xilaskarların» ətəyindən yapışan ünsürlər yaddan çıxarmamalıdır.

YERLİ XRONİKA

Qafqaz İslam Ordusu komandanı Nuri paşanın əmri ilə polkovnik Cavad bəy Şıxlinski Gəncə şəhərinin komendantı, minbaşı Süleyman əfəndi isə onun köməkçisi təyin olunmuşdur.

***

Gəncə şəhər komendantının əmri ilə 16 sentyabrda şəhərdəki və vağzalda zabitlərin, hərbi məmurların və aşağı rütbəliyərin sənədləri yoxlanmışdır.

***

Gəncə quberniyası həbsxanasının rəisi K.b.Fəttahov və Gəncə şəhəri 2-ci qisminin pristavı A.A.Mirzoyants vəzifələrindən azad edilmişdir.

***

Hal-hazırda Gəncə şəhərində ərzaq idarələri təftiş edilir. Bununla əlaqədar olaraq, idarənin bəzi işçiləri nəzdində axtarış həyata keçiriləcəkdir.

***

Məktəblərin milliləşdirilməsi ilə əlaqədar olaraq, 9 sentyabrda etibarən, Gəncə Müəllimlər Seminariyasının müəllim və müəllimələr hazırlayan kurslarında dərslər türk dilində keçiriləcəkdir.

***

Şəhərdə Nuri paşanın erməni xalqına müraciəti yazışdırılmışdır. Qafqaz İslam Ordusu komandanı bu müraciətində Andranikin və «Daşnaksutyun» partiyasının digər rəhbərlərinin bəndələrinin müsəlmanlara qarşı düşmənçə hərəkatlarını qeyd etmiş, erməniləri provokasiyalara qarşımaqdan sağındırması və müsəlmanlarla sülh şəraitində yaşamağa səslənmişdir. Nuri paşa onu da xatırlatmışdır ki, «Daşnaksutyun» meydana çıxmadan əvvəl, müsəlman və erməni xalqları arasında qarşılıqlı razılıq və dostluq şəraitində keçirildilər və ermənilər, türklərin malik olduqları bütün imkanlardan istifadə edir, yüksək vəzifələrə təyin olunur, rifah içində yaşayırdılar.

Redaksiya heyəti